

OGRANIČAVAJUĆI ČIMBENICI RAZVOJA RURALNOG TURIZMA LONJSKOG POLJA

POSSIBILITY OF RURAL TOURISM DEVELOPMENT IN LONJSKO POLJE

UDK 338.48
Prethodno priopćenje

mr.sc. Kristina Svržnjak¹, Irena Pugelnik, bacc.ing.agr², Sandra Kantar¹, prof.

¹ Visoko gospodarsko učilište u Križevcima,
Milislava Demerca 1, Križevci, Hrvatska
Telefon: 048/279-205 Fax: 048/279-189 E-mail: ksvrznjak@vguk.hr, skantar@vguk.hr

² Hrvatski sabor
Trg sv. Marka 6, Zagreb, Hrvatska
Telefon: 01/6303-501 Fax: 01/6303-020 E-mail: ipugel@gmail.com

SAŽETAK - Zbog vrlo bogate prirodne i kulturne baštine za pretpostaviti je da je ruralni turizam rastući segment Lonjskog polja. Međutim, još uvijek nije u dovoljnoj mjeri razvijen da predstavlja glavni generator rasta i razvoja analiziranog područja. Stoga se u radu anketiraju vlasnici registriranih i budućih turističkih seoskih gospodarstava kao glavni pokretači ruralnog turizma Lonjskog polja. Rezultati istraživanja pokazuju da su najveći ograničavajući čimbenik za daljnji razvoj ruralnog turizma Lonjskog polja ljudski resursi u vidu depopulacije analiziranog područja, starosne strukture i (ne)motivacije stanovništva koje se bavi ruralnim turizmom, te njihovo poznavanje stranih jezika, informatička pismenost i stručna osposobljenost za pružanje usluga u ruralnom turizmu. Također se kao ograničavajući čimbenici ističu povezanost s lokalnom samoupravom i drugim službama u funkciji razvoja ruralnog turizma te nedovoljna turistička promocija kraja. Osim toga, istraživanjem su uočeni propusti u zakonodavstvu vezani za unutrašnje uređenje obnovljenih tradicijskih kuća koje se zbog nedostatka spomenutih propusta svodi na improvizaciji vlasnika. Navedene ograničavajuće čimbenike trebalo bi uzeti u obzir prilikom korištenja sredstava Europske unije, osmišljavanja budućih razvojnih projekata i usmjeravanja proračunskih sredstava u daljnji rast i razvoj ruralnog turizma Lonjskog polja, s naglaskom na osmišljavanje specifičnih programa i projekata usmjerenih na ljudski faktor kroz permanentno obrazovanje.

Ključne riječi: ruralni turizam, Lonjsko polje, ograničavajući čimbenici razvoja, ljudski resursi

SUMMARY - Due to its very rich natural and cultural heritage it can be assumed that rural tourism is a growing segment of Lonjsko polje, but it has not yet been enough developed to be a major generator of growth and development of the analysed area. Therefore the paper interviewed the owners of registered and future tourist farms as the main initiator of rural tourism in Lonjsko polje. The results show that the major limiting factor for further development of rural tourism are human resources in terms of age and lack of motivation of the population engaged in rural tourism and their knowledge of foreign languages, ICT skills and competency in providing services in rural tourism. Also, a limiting factor emphasized the link between the local government and other departments in the function of rural tourism development and insufficient tourism promotion. Besides, the research has identified gaps in legislation relating to the interior decoration of restored traditional houses which is based on the improvisation of owners due to the mentioned failures. These limiting factors should be taken in to consideration when using European Union funds in order to design future development projects and to focus budget funds on the further growth and development of rural tourism in Lonjsko polje, with emphasis on creating specific programmes and projects focused on the human factor through permanent education.

Keywords: Rural tourism, Lonjsko polje, Limiting factors of development, Human resources

1. UVOD

Tijekom dugog niza godina nije se posvećivala posebna pažnja zaštiti ambijentalnosti i izvornosti područja Lonjskog polja; tek proglašenjem Lonjskog polja parkom prirode i osnivanjem Javne ustanove Park prirode Lonjsko polje krenulo se u ozbiljniju zaštitu odnosno prije svega obnovu i restauraciju masivnih hrastovih kuća, financiranu iz sredstava proračuna Republike Hrvatske

U strukturi stanovništva koje obitava u selima Lonjskog polja uglavnom prevladava starije stanovništvo što i ne čudi s obzirom na slabu mogućnost zapošljavanja, ali istovremeno i prometnu udaljenost i slabu prometnu povezanost dijelova Lonjskog polja s većim urbanim sredinama kojima gravitira radno sposobno i stanovništvo koje

se obrazuje. Sve navedeno već godinama izaziva migracije i depopulaciju, no možda se upravo činjenica slabijeg gospodarskog razvoja ovog kraja, nepostojanje industrije i intenzivne poljoprivredne proizvodnje pozitivno odrazila na očuvanje izvornosti kraja.

Prema Zakonu o zaštiti prirode (NN 75/05, 135/08) park prirode je prostrano prirodno ili dijelom kultivirano područje kopna i/ili mora s ekološkim obilježjima međunarodne i nacionalne važnosti, s naglašenim krajobraznim, odgojno-obrazovnim, kulturno-povijesnim i turističko-rekreacijskim vrijednostima. Osim toga, propisano je da su u parku prirode dopuštene gospodarske i druge djelatnosti i radnje kojima se ne ugrožavaju njegove bitne značajke i uloga. Štambuk i Rogić (2001) ističu razlike između nacionalnih parkova i parkova prirode u smislu da se kod nacionalnih parkova pretežno radi

o zaštiti prirodnih vrijednosti (uz omogućavanje njihova razgledavanja i doživljavanja), dok se zaštita u parkovima prirode češće proteže i na cjelinu tradicionalnih djelatnosti i osobito socijalnih zajednica koje pripadaju području. To znači da ljudima koji žive u naseljima unutar granica parka prirode valja omogućiti ne samo ostanak, već i napredak čime se najbolje čuva prirodni i socijalni krajolik. Upravo je ruralni turizam jedna od djelatnosti koja bi trebala istovremeno zadovoljiti navedene zakonske odredbe te utjecati na smanjivanje negativnih trendova kretanja stanovništva Lonjskog polja. Ruralni turizam može postati poluga ekonomskog rasta i razvoja pojedinog područja, odnosno podizanja životnog standarda lokalnog stanovništva na način da osigurava dodatne izvore prihoda stanovništva ruralnih zajednica (Hajdaš Dončić, Štefanec, 2006.). Osim toga, dosadašnja istraživanja (Jerčinović, Svržnjak, 2007) pokazuju da je potrebno sinergijsko djelovanje ne samo turističkih djelatnika i organizacija, već i stratega i planera unutar lokalnih samouprava te lokalnog stanovništva i proizvodnog sektora, jer svi oni su zainteresirane strane u razvoju i gospodarskom napredovanju svoje sredine.

Šturi i uniformni podaci dobiveni od lokalnih tijela, izuzev Javne ustanove Parka prirode Lonjsko polje, uglavnom su samo statistički podaci i teorijska prezentacija planiranih aktivnosti bez opipljive potvrde o njihovoj učinkovitosti i utjecaju na ruralni turizam analiziranog kraja. Stoga je cilj rada predstaviti mogućnost razvoja ruralnog turizma na području Lonjskog polja kroz sekundarnu analizu dostupnih podataka Javne ustanove Park prirode Lonjsko polje te kroz dobivene rezultate istraživanja metodom ankete provedene na dvanaest gospodarstava koja se bave ruralnim turizmom.

2. MATERIJALI I METODE

Nakon proučavanja stručne literature, zakonskih propisa i pravilnika koji se odnose na područja ruralnog razvoja, turizma i zaštite prirode, te podataka kojima raspolaže Javna ustanova Park prirode Lonjsko polje utvrdili su se razlozi povećanja broja registriranih turističkih seoskih gospodarstava na analiziranom području. Ali, s druge strane s obzirom na vrlo bogatu prirodnu i kulturnu baštinu ruralni turizam još uvijek nije dovoljno razvijen da predstavlja glavni generator rasta i razvoja Lonjskog polja. Stoga je napravljen anketni upitnik koji se sastoji od 47 pitanja. Pitanja su uglavnom zatvorenog tipa s ponuđenim odgovorima. Anketirano je deset od ukupno osamnaest vlasnika registriranih turističkih seoskih gospodarstava Lonjskog polja 2010. godine te dva gospodarstva koja imaju mogućnosti za budući razvoj ruralnog turizma na svojim obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima (s preostalim gospodarstvima nije bilo moguće stupiti u kontakt jer su uglavnom

„vikend“ pužitelji ruralno-turističkih usluga ili nisu pristali na anketiranje).

Pažnja je usmjerena na dobivanje podataka o radnom statusu, stupnju obrazovanja i dodatnom obrazovanju kroz stručne seminare, informatičkoj pismenosti, poznavanju propisa koji uređuju poslovanje u ruralnom turizmu, suradnji s lokalnom i turističkom zajednicom, zahtjevima i opremljenošću osnovnim infrastrukturnim elementima, broju gostiju koje ugošćuju, njihovoj dobnoj strukturi i državljanstvu, razmišljanjima vlasnika o mogućim poboljšanjima kvalitete pružanja usluge i prezentacije usluga koje pružaju. Kao zadnje pitanje, postavljeno je pitanje o mogućem autohtonom suveniru Lonjskog polja koji bi mogao prezentirati analizirani kraj, čija je intencija bila detektiranje razine upućenosti anketiranih u povijesno kulturne značajke samog kraja, ali i otkrivanje (ne)postojanja svijesti anketiranih o potrebi prezentacije turističkih usluga koje pružaju kroz prepoznatljiv promidžbeni element (autohtoni suvenir). Vezano uz suvenir Lonjskog polja tijekom anketiranja nametnuo se i razgovor o očuvanim materijalno-povijesnim izvorima unutar Lonjskog polja, gdje je naglasak stavljen na graditeljsku baštinu, odnosno s druge strane na interijerne nedostatke.

3. RAZLOZI POVEĆANJA BROJA REGISTRIRANIH TURISTIČKIH SEOSKIH GOSPODARSTAVA

Prema podacima kojima raspolaže Javna ustanova Park prirode Lonjsko polje na području Lonjskog polja evidentirano je 18 seljačkih gospodarstava koja se bave pružanjem usluga u ruralnom turizmu.

TABLICA 1: REGISTRIRANA TURISTIČKA SEOSKA GOSPODARSTVA (RTSG) U PARKU PRIRODE LONJSKO POLJE

Godina	Broj RTSG	Broj soba	Ukupan broj kreveta
2004.	-	-	-
2005.	3	7	11
2006.	10	23	48
2007.	13	33	63
2008.	15	39	77
2009.	17	39	81
2010.	18	51	110

Izvor: Javna ustanova Parka prirode Lonjsko polje

U zadnjih šest godina dolazi do polaganog rasta i registriranih seoskih gospodarstava i smještajnih kapaciteta za pružanje usluga u ruralnom turizmu (tablica 1.).

Razloge povećanja broja registriranih turističkih seoskih gospodarstava i smještajnih kapaciteta moguće je na prvom mjestu tražiti u povećanom angažmanu Republike Hrvatske na području ruralnog razvoja, pa samim time i ruralnog turizma, kroz dodjelu nepovratnih sredstava i povoljnijih kreditnih programa pružateljima ove vrste usluga.

Drugi važan razlog je specifičan samo za analizirano područje, a odnosi se na osnivanje Javne ustanove PP Lonjsko polje. Javna ustanova PP Lonjsko polje upravlja i nadzire aktivnosti vezane ne samo uz održavanje i unapređenje bioraznolikosti i zaštite prirode, već kroz svoju djelatnost neposredno utječe i na stvaranje pozitivne klime prepoznavanja važnosti analiziranog kraja kroz UNESCO program - „Čovjek i biosfera u Krapju, zatim „Život na rubu močvare“ (manifestacija vezana uz svjetski dan vlažnih staništa), Dan parka prirode - Kratečko, Lonja bike tour - Lonja, Vikend otvorenih vrata - PP Lonjsko polje, Međunarodni dan rijeke Save - Krapje, Dan sela Čigoč - europskog sela roda, Susreti na rijeci Lonji - Osekovo Polje, Dan europske baštine u Krapju - selu graditeljske baštine¹. Upravo kroz organizaciju ovih programa i provođenje LIFE projekta u svrhu očuvanja i zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti, poboljšanja životnog standarda lokalnog stanovništva, povećanja interesa i svijesti javnosti i osiguranja efikasnog sustava obrane od poplave dolazi do uključivanja zajednice i lokalnog stanovništva u procese zaštite i korištenja močvarnog područja, osiguravaju se mjere i poticaji za tradicionalno isplativu poljoprivredu i povećava svijest stanovništva o kulturnim, graditeljskim i prirodnim vrijednostima područja na kojem žive. Ove teze potkrepljuje citat: „Dok se kod nacionalnih parkova ipak pretežno radi o zaštiti prirodnih vrijednosti (uz omogućavanje njihova razgledavanja i doživljavanja), zaštita se u parkovima prirode češće proteže i na cjelinu tradicionalnih djelatnosti i osobito socijalnih zajednica koje pripadaju području. A to znači da ljudima koji žive u naseljima unutar granica parka prirode valja omogućiti ne samo ostanak već i prosperitet. Na taj način najbolje se čuva prirodni i socijalni krajolik“ (Štambuk, Rogić, 2001). Za očekivati je da će i donošenje Prostornog plana Parka prirode Lonjsko polje još više usmjeriti i unaprijediti djelovanje na ovom području.

Treći važan razlog svakako je djelovanje lokalne zajednice kroz osiguranje potrebnih infrastrukturnih elemenata, a osobito se to odnosi na cestovnu infrastrukturu koja osigurava pristupačnost kako vlasnicima, tako i posjetiteljima. Pri provođenju ankete većina anketiranih gospodarstava dala je pozitivnu ocjenu osiguranju infrastrukturnih elemenata, uz izuzetak pristupačnosti Lonjskom polju iz smjera općine Jasenovac. Naime, u tijeku je rekonstrukcija i proširenje cestovnog prilaza iz smjera općine Jasenovac, ali rekonstrukcijom nije obuhvaćen željeznički podvožnjak kojim se ulazi u Lonjsko polje iz smjera Jasenovca, a koji se zbog kontinuiranog presvlačenja slojem asfalta pri provođenju mjera popravka prometnice povisio pa zbog toga nije omogućen prolaz autobusima.

Uz utvrđivanje mjera očuvanja vrijednosti samog Parka prirode, osiguranje financijskih,

savjetodavnih i drugih vrsta pomoći vlasnicima gospodarstava, osiguranje potrebnih infrastrukturnih elemenata, kao četvrti razlog svakako je bitno naglasiti promociju područja kroz djelatnost Ministarstva turizma, županijske i lokalne turističke zajednice, ali i promociju koju provode sami vlasnici gospodarstava.

Peti, posljednji, ali ne manje važan razlog razvoja ruralno turističke ponude Lonjskog polja svakako su stanovnici, kako oni koji su izravno preko svojih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava uključeni u ruralni razvoj, organizaciju i poticanje ruralnog turizma, tako i oni koje bi mogli nazvati „pasivni“ jer posjeduju znanja o upravljanju i korištenju kapaciteta Lonjskog polja (od tradicionalnog načina obrade poljoprivrednog zemljišta do zaštite ovog jedinstvenog područja u Europi i u svijetu), o kulturi, tradiciji, običajima, folkloru, starim već pomalo zaboravljenim zanatima, nezapisanim povijesnim činjenicama, načinima pripreme hrane koji su se potpuno izgubili u užurbanom načinu života... Što se tiče gastronomije, analizirano područje je poznato po „bijelim žgancima“ koji se spravljaju od kukuruznog zrna mljevenog na vodenom mlinu, kako bi se dobilo brašno specifične teksture. Međutim, na cijelom području Lonjskog polja postoji samo jedan vodeni mlin koji može proizvesti brašno za „bijeke žgance“. O samoj pripremi ove vrste žganaca mogla bi se napisati opsežna studija. Od posude koja mora biti dovoljno duboka, do posebno rađene drvene kutlače koja je cijelom svojom dužinom specifične širine i dužine izuzev dijela koji nam služi za držanje, do kuhanja koje traje gotovo 60 minuta i posebnog načina serviranja. Danas su „bijeli žganci“ ekskluziva koja se rijetko nađe na posavskim stolovima, a sve je manje osoba koje ih znaju pripremiti. Iako se taj proizvod može okarakterizirati kao autohtoni hrvatski (posavski) proizvod, čini se da još uvijek nema dovoljno interesa za njegovu zaštitu. No, treba napomenuti da je sufinanciranjem Njemačkog društva za tehničku suradnju i Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva proveden projekt od strane Javne ustanove Park prirode Lonjsko polje pod naslovom „Tradicijski proizvodi Parka prirode Lonjsko polje i zaštićenih područja Sisačko-moslavačke županije“. Prema aktivnosti navedenog projekta, tijekom 2006. godine anketirana su gospodarstava s ciljem definiranja prioriteta proizvoda tradicijske poljoprivrede². Kriteriji za odabir najperspektivnijih tradicijskih proizvoda bili su potencijal za komercijalizaciju³ i

² Na temelju dobivenih odgovora lokalnog stanovništva odabrani su sljedeći tradicijski proizvodi: bela devenica, domaći pekmez, konjska salama, kravljji sir, med od metvice, mlada junetina, posavska češnjovka, posavska guska i patka, proizvodi od domaćeg kukuruza, proizvodi od lana, proizvodi od tradicijskog konja, proizvodi tradicijskog kolinja, riječna riba, švicarski sir i voćne rakije.

³ Izvornost proizvoda, kvaliteta proizvoda, prirodni uvjeti za proizvodnju, proizvodno iskustvo i poznavanje

¹<http://www.pp-lonjsko-polje.hr>.

korisnost za seoski prostor⁴, a kao najperspektivniji ocijenjeni su kravliji sir, kukuruz i grah kukuruzar, proizvodi od tradicijskog konja, med od metvice i tradicijski proizvodi kolinja.

Najveći problem razvoja ruralnog turizma Lonjskog polja predstavlja depopulacija cijelog prostora Lonjskog polja, bijeg mladih u veća gradska središta zbog nemogućnosti i nepristupačnosti mjesta školovanja i radnog mjesta, ali i nedostatak kulturnih, sportskih i sličnih sadržaja koji bi mogli utjecati na njihov ostanak u Lonjskom polju. Dakle, ključ razvoja ruralnog turizma leži u tome da treba osigurati uvjete za poboljšanje socijalne, gospodarske i kulturne slike Lonjskog polja, jer ranija istraživanja pokazuju da su rijetke aktivnosti koje u tolikoj mjeri ovise o ljudskoj komponenti, kao što je to slučaj s turizmom (Svržnjak, Jerčinović, Kantar 2010.).

4. REZULTATI ANKETNOG ISTRAŽIVANJA

Kao osnovni indikatori koji mogu poslužiti za razumijevanje specifične ruralno-turističke situacije Lonjsko polje, prema anketnom istraživanju su:

Bavljenje ruralnim turizmom kao osnovnom ili dopunskom djelatnošću - većina gospodarstava bavi se pružanjem usluga u ruralnom turizmu kao dodatnom djelatnošću uz neki drugi izvor prihoda, a taj drugi izvor prihoda je uglavnom mirovina, pa je iz tog indikatora vidljivo ograničenje u smislu dobne strukture davatelja usluga. To je ujedno i razlog slabe zainteresiranosti za daljnji razvoj usluge koju pružaju i slabe prilagodljivosti uvjetima u kojima obavljaju pružanje usluga u seljačkom domaćinstvu.

Stručna osposobljenost za pružanje usluga u ruralnom turizmu - samo jedan ispitanik ima odgovarajuću stručnu spremu (ugostiteljsko-turistička srednja škola) za pružanje usluga u ruralnom turizmu. Stoga je većina ispitanika naglasila važnost organizacije stručnih seminara iz područja ruralnog turizma koje su do sada pohađali u organizaciji Javne ustanove Park prirode Lonjsko polje i Sisačko-moslavačke razvojne agencije. Mlađe anketirane osobe koje se ne bave direktno ruralnim turizmom već proizvode tradicijske proizvode koji bi se potencijalno mogli uključiti u turističku ponudu, uglavnom su srednje stručne spreme vezane uz željeznički i cestovni obrazovni profil. Drugim riječima, poljoprivrednom proizvodnjom se bave uglavnom radno aktivne osobe kojima je to jedini izvor prihoda, pa je kod njih uočena veća potreba za stručnim obrazovanjem (kroz savjetovanja i seminare⁵) za djelatnost kojom se bave. Za razliku

proizvodnje, iskustvo i znanje u organizaciji proizvodnje i prodaje i postojeća proizvodnja.

⁴ Upošljavanje seljačkih gospodarstava, očuvanje okoliša, isplativost posla, vrijeme potrebno za pokretanje proizvodnje i prodaje te stvaranje imidža proizvodnog područja.

⁵ Osim edukacije u ruralnom turizmu u već spomenutoj organizaciji Javne ustanove PP Lonjsko polje i Sisačko-

od pružatelja usluga u ruralnom turizmu (čija je djelatnost više usmjerena na smještaj i prehranu), oni više proučavaju stručnu literaturu, pretplaćeni su na stručne časopise⁶ i dobitnici su niza priznanja za proizvodnju kojom se bave.

Poznavanje stranih jezika - rezultati istraživanja pokazuju da je i aktivno i pasivno poznavanje stranih jezika na minimalnoj razini i predstavlja glavni nedostatak u pružanju usluge čiji su korisnici većim dijelom stranci. Aktivno poznavanje jednog stranog jezika istaknula su samo dva ispitanika, a pasivno poznavanje stranog jezika šest ispitanika.

Informatička pismenost, oglašavanje usluga preko internet stranica gospodarstva, internet priključak - prije izlaska na teren anketni upitnik poslan je na 9 e-mail adresa registriranih turističkih seoskih gospodarstava Lonjskog polja, međutim, povratna informacija dobivena je samo od jednog gospodarstva. Manji broj anketiranih gospodarstava ima svoju web stranicu na kojoj su prezentirane usluge koje mogu pružiti, a većina gospodarstava nema Internet priključak zbog slabe pokrivenosti signalom. U mjerilima Pravilnika o pružanju ugostiteljskih usluga na seljačkom domaćinstvu (NN 5/08) prema kojem se vrši kategorizacija objekata, osim usluge korištenja telefonom nije propisana niti jedna druga usluga s područja informacijskih tehnologija, što je svakako loše u vremenu velikog utjecaja informacijskih tehnologija općenito na području turizma. Dosadašnja istraživanja (Brščić i Tomčić, 2004) ističu Internet kao oblik promocije i prodaje kroz povećanje konkurentnosti malih gospodarstava u odnosu prema velikim ugostiteljsko-turističkim objektima, mogućnost interaktivne komunikacije s mogućim turistima, promociju s detaljnim informacijama o gospodarstvu upotrebom virtualne prezentacije i kao vrlo važan element nisku cijenu u odnosu na ostale promocijske oblike (novine, televizija, radio, brošure i sl.). Nepostojanje informatičke pismenosti i dostupnosti informacijske tehnologije, kao i nepoznavanje stranih jezika, anketirani ne smatraju zaprekom za obavljanje svoje djelatnosti, a koja područje pružanja usluga u ruralnom turizmu Lonjskog polja čini „nevidljivim“ za danas uvriježenu praksu pronalaska destinacije za odmor ili istraživanje putem Interneta.

Korištenje nepovratnih sredstava za unapređenje ruralnog prostora i ruralnog turizma - za ovu mogućnost korištenja nepovratnih sredstava ispitanici su saznali uglavnom preko poznanika, a sredstva su većim dijelom koristili za uređenje tradicijskih kuća, a manjim dijelom za uređenje dodatnih sadržaja (etno muzej, gospodarska dvorišta). Smatraju da je to unaprijedilo njihovo poslovanje. Međutim, treba se naglasiti da su vanjske - eksterijerne odlike tradicijskih kuća

moslavačke razvojne agencije, posjećuju često poljoprivredne sajmove (pčelarski sajam, poljoprivredni sajam u Gudovcu, Eko-etno sajam, pčelarski sajam).

⁶ Najčešće časopis „Turist“.

dijelom obnovljene, ali unutarnjim - interijernim nije posvećena potrebna pažnja. Pravilnik o pružanju usluga u seljačkom domaćinstvu samo taksativno određuje veličinu i broj smještajnih jedinica, kao i popratnih elemenata koje ove smještajne jedinice trebaju imati, pa se može zaključiti kako se unutarnje uređenje temelji uglavnom na improvizaciji vlasnika. Tek su u manjem broju slučajeva korišteni izvorni elementi uređenja unutarnjeg prostora (kreveti, stolovi, škrinje, ormari). Usko vezano uz interijerne odlike svakako je i postojanje i prezentacija uporabnih i ukrasnih elemenata koje su stanovnici Lonjskog polja koristili u svakodnevnom radu i životu. Stoga je nužno potrebno organizirati izložbeni prostor koji bi posjetiteljima pružio bolji uvid u povijesno i kulturno naslijeđe Lonjskog polja. Na području Parka prirode Lonjsko polje postoje dvije etno- zbirke upisane u listu kulturne baštine Republike Hrvatske, jedna etno-zbirka je već duže vrijeme u izgradnji, a druge su u pripremi, što inicira pitanje usmjeravanja sredstava koja se koriste za unapređenje ruralnog turizma i određivanja prioriteta za korištenje istih.

Korištenje kreditnih sredstava - slabo zastupljeno, obzirom na neispunjavanje uvjeta za dobivanje istih (nepovoljna dobna struktura pružatelja usluga u ruralnom turizmu - umirovljenici).

Pomoć lokalne zajednice i države - ispitanici povezuju pomoć lokalne zajednice i države uz nepovratna sredstva, bolju promidžbu, komunikaciju, edukaciju, poboljšanje infrastrukturnih uvjeta (osobito cestovne infrastrukture i prometne povezanosti). Ispitanici ističu pokretačku snagu Javne ustanove Park prirode Lonjsko polje, kao ustanove koja upravljaajući Lonjskim poljem i njegovom zaštitom širi i usmjerava općenito ruralni razvoj kraja. Osim toga, davateljima usluga osigurava stručnu pomoć i savjetovanje, ali i u nemalom broju slučajeva dovodi goste u seljačka domaćinstva. Sisačko- moslavačku razvojnu agenciju ističu organiziranjem stručnih skupova namijenjenih obrazovanju u području ruralnog turizma. Međutim, slaba povezanost s turističkim agencijama i lokalnom turističkom zajednicom slabost je koju bi trebalo ispraviti u što skorijem vremenu. Samo jedno gospodarstvo ima potpisan ugovor o plasmanu svojih usluga preko turističke agencije, pa su međusobnu suradnju s tom institucijom ocijenili s prosječnom ocjenom⁷ 2,0. Svi ispitanici su kao glavni nedostatak naveli nedovoljnu promidžbu Lonjskog polja,

Rezultati istraživanja pokazuju nemogućnost bitnog utjecaja na probleme s kojima se susreću vlasnici anketiranih gospodarstava, jer nitko od anketiranih ne participira u upravljačkim strukturama lokalne zajednice⁸.

Smještajni kapaciteti - ako izuzmemo mini hotel koji raspolaže s 31 ležajem, u prosjeku analizirana registrirana turistička seljačka gospodarstva mogu ponuditi u prosjeku 5 ležaja, s tim da 4 gospodarstva uopće nemaju usluge smještaja.

Korisnici usluga - prema rezultatima istraživanja korisnici usluga su uglavnom stranci (Francuzi, Talijani i Nijemci), ali i osobe koje nazoče stručnim skupovima u organizaciji Javne ustanove Park prirode Lonjsko polje. Trajanje usluge je u prosjeku jedan dan ili vikend, a boravak duži od sedam dana je vrlo rijedak.

Usluge ruralnih stručnjaka za unapređenje poslovanja kroz promociju (tzv. savjetnika promocije) svi smatraju neopravdanim zbog nepostojanja takve prakse, ali i teškog financijskog stanja. Polovica ispitanika ne koristi nikakve promocijske opcije u svojem poslovanju, a druga polovica kao promocijsku opciju ističe vizit-karte i kalendare. Svi anketirani smatraju očuvanu prirodu, zaštićeno močvarno područje, Krapje-selo graditeljske baštine te Čigoč- europsko selo roda glavnim pokretačima ruralnog turizma, a kao autohtoni suvenir koji bi promovirao Lonjsko polje najčešći prijedlog bile su rode kao simbol Lonjskog polja.

Iz svega navedenog, bitno bi bilo krenuti smjernicama koje daje Europska unija u smislu udruživanja svih snaga, kako onih koje su izravno uključene u ruralni turizam, tako i onih popratnih koje svojom proizvodnjom mogu poduprijeti razvoj ovog oblika turizma. Prilika koja se pruža, gledajući sa stajališta pristupanja europskim integracijama, je iskorištavanje sredstava Europske unije kroz potpore koje daje za zaštitu okoliša, osobito očuvanje biološke raznolikosti i ruralnog razvoja u cjelini.

5. ZAKLJUČCI

Područje Parka prirode Lonjsko polje jedinstveno je i najveće zaštićeno poplavno močvarno područje u jugoistočnom dijelu Europe. Njegovu osnovu čine prirodne i krajobrazne vrijednosti, flora i fauna močvarnih staništa, a nadogradnju graditeljska baština, burna povijesna slika kraja, znanja stanovništva o upravljanju i korištenju močvarnih staništa kroz prakticanje tradicionalne poljoprivredne proizvodnje te uzgoj autohtonih pasmina. Razvoj područja koje je proglašeno parkom prirode, u dijelu koji se odnosi na ruralni turizam na području Lonjskog polja, kao i svih povezujućih činitelja ruralnog turizma nije na zadovoljavajućoj razini, a ukoliko se njegovoj pripremi i provedbi ne pristupi na odgovarajući način može dovesti do daljnjih negativnih konotacija vezanih prvenstveno uz depopulaciju kraja.

Zbog vrlo bogate prirodne i kulturne baštine pretpostavlja se da bi ruralni turizam trebao biti rastući segment Lonjskog polja, pa bi se trebalo investirati u osmišljavanje specifičnih programa

⁷ Ocjene od 1 do 5.

⁸ Glavni razlog za to je starosna dob zbog čega se ne žele upuštati ili ne pronalaze način na koji bi rješavali probleme na koje nailaze.

obrazovanja i investiranje u ljudske resurse kao osnovni ograničavajući čimbenik. Ciljani programi obrazovanja stanovništva (škole stranih jezika, informatička pismenost), veći stupanj informiranosti lokalnog stanovništva o legislativi koja pokriva područje bavljenja ruralnim turizmom, stvaranje pretpostavki za povratak u Lonjsko polje (obrazovne, kulturne, socijalne), međusobna povezanost svih sudionika ruralnog razvoja i slično, moglo bi dovesti do jače promocije kraja, a samim time i stvaranja jače uporišne osnove za bavljenje ruralnim turizmom kroz razvoj turističke ponude na poljoprivrednim gospodarstvima. Planiranim i usmjerenim aktivnostima trebalo bi se pristupiti izradi detaljnijeg plana djelovanja na području prepoznatljivosti kraja, što se osobito odnosi na smještajne kapacitete (uključujući i eksterijerne i interijerne odlike tradicijskih kuća).

Od vanjskih čimbenika koji bi direktno i indirektno mogli utjecati na razvoj ruralnog turizma potrebno je povećati potražnju za „ruralno-turističkim“ proizvodom Lonjskog polja u Hrvatskoj i šire. Kombinacijom djelovanja vanjskih čimbenika kroz proučavanje, određivanje prioriteta i potreba tržišta te prilagodbom čimbenika unutar Lonjskog polja (stanovništvo, lokalna i turistička zajednica) zahtjevima tržišta rezultiralo bi povećanjem raznolikosti i kvalitete turističke ponude i dostizanje europskog ruralno turističkog standarda.

LITERATURA:

1. Brščić, K., Tomičić, Z. (2004). *Informatičke tehnologije u funkciji razvoja agroturističkih gospodarstava*, Zbornik radova okruglog stola „Stanje i razvojne mogućnosti u aktualnom informatičkom okruženju, Osijek Ekonomski fakultet u Osijeku, <http://www.poslovniforum.hr/projekti/sadrzaj-zbornika.asp>
2. Hajdaš Dončić, S., Štefanec, P. (2006). *Agroturizam*, Matis d.o.o., Pregrada
3. Jerčinović, S., Svržnjak, K. (2007). Zbornik radova Prvog hrvatskog kongresa o ruralnom turizmu. U: Baćac, Robert (Ed.). *Strategija pozicioniranja ruralno turističke destinacije kroz građenje identiteta županije* (str. 197-204). Zagreb: Hrvatski farmer d.d.
4. Magdić-Hanžek, M. (2007). Zbornik radova Prvog hrvatskog kongresa o ruralnom turizmu. U: Baćac, Robert (Ed.). *Pružanje ugostiteljskih usluga u seljačkom domaćinstvu - inspekcijski nadzor* (str. 648-661). Zagreb: Hrvatski farmer d.d.
5. Pravilnik o pružanju ugostiteljskih usluga u seljačkom domaćinstvu (NN 5/08)
6. Studija projekta „Tradicijski proizvodi Parka prirode Lonjsko polje i zaštićenih područja Sissačkomoslavačke županije“ (2006.). Agrarno savjetovanje d.o.o., Zagreb
7. Svržnjak, K., Jerčinović, S., Kantar, S. (2010). Zbornik radova Drugog hrvatskog kongresa o ruralnom turizmu. U: Baćac, Robert (Ed.). *Razvoj seoskog turizma sjeverozapadne Hrvatske* (str. 245-251). Zagreb: Hrvatski farmer d.d.
8. Štambuk, M., Rogić, I. (2001.). - *Budućnost na rubu močvare*, Zbornici Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar, knjiga 14., Institut društvenih znanosti Ivo Pilar. Zagreb
9. Zakon o zaštiti prirode (NN 75/05, 135/08)